

ТҮРКІ АЭЛЕМІ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ГАЗЕТИ

Газет 2000 жылдан бастап шығады

<http://turkalemi.kz/>

№ 11 (қараша, 244) 2022 жыл

ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТ БАСШЫЛАРЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТҮРКІ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІН ТАҒАЙЫНДАДЫ

2022 жылы 11-қарашада Самарқандта өткен Түркі мемлекеттері ұйымының саммиті аясында Әзірбайжан Ұлттық Ғылым академиясының академигі, тарих ғылымдарының докторы Шаһин Маджид оглы Мустафаев Халықаралық Түркі академиясының жаңа президенті болып тағайындалды.

Шаһин Мустафаев – Таяу Шығыс пен Орталық Азия халықтарының ортағасырлық тарихы мен мәдениетінің белгілі маманы.

1962 жылы Баку қаласында дүниеге келген. 1984 жылы Баку мемлекеттік университетінің шығыстану факультетін бітірген соң өмірін академиялық ғылыммен байланыстырды. Мәскеудегі КСРО Ғылым академиясының Шығыстану институтында аспирантураны сәтті аяқтап, 1990 жылы М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университетінің Азия және Африка елдері институтында кандидаттық диссертациясын қорғады.

Шаһин Мустафаев Бакудегі Шығыстану институтының ғылыми қызметкері ретінде орта ғасырлардағы Жібек жолы бойындағы Шығыс елдерінің этномәдени және саяси қарым-қатынастарын зерттеумен айналысты. Ол ЮНЕСКО-ның «Хираяма-Жібек жолы» онжылдық бағдарламасының қатысушылары мен жеңімпаздарының бірі болды, сонымен қатар Австрия, Германия, Франция, Мажарстан, Иран,

Түркия, Қытай, Ресей, Үндістанда Бразилия және басқа елдерде өткен көптеген ғылыми-практикалық конференцияларға қатысты. Ол сондай-ақ бірқатар елдердің атақты орталықтары мен университеттерінде, атап айтқанда, Түркиядағы Станбұл университетінде, Ұлыбританиядағы Оксфорд исламдық зерттеулер орталығында, АҚШ-тың Индиана университетінде, Франциядағы Жоғары қалыпты мектепте (Париж - École normale supérieure) ғылыми зерттеулер жүргізді.

2007 жылдың аяғында Шаһин Мустафаев Халықаралық Орталық Азия зерттеулері институтының директоры болып сайланып, алты жыл бойы институтты табысты басқарды. 2013 жылдан бастап осы күнге дейін Әзірбайжан Ұлттық Ғылым академиясының Шығыстану институтында түрлі басшылық қызметтерді атқарған.

2017 жылы Әзірбайжан Ұлттық ғылым академиясының толық мүшесі атанған ол Әзірбайжан мен Орталық Азия елдері арасындағы, оның ішінде ЮНЕСКО-ның халықаралық бағдарламалары аясындағы ғылыми байланыстарды дамытуға белсенді түрде ықпал етіп келеді.

Ол 6 кітап пен монографияның, сондай-ақ 100-ден астам ғылыми мақалалардың авторы.

Әзірбайжан, түрік, ағылшын, орыс, парсы тілдерін еркін меңгерген.

САМАРҚАНДА ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫ СЫРТҚЫ ІСТЕР МИНИСТРЛЕРІ КЕҢЕСІНІҢ ТОҒЫЗЫНШЫ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

10-қарашада Самарқандта Өзбекстанның төрағалығымен Түркі мемлекеттері ұйымы Сыртқы істер министрлері кеңесінің тоғызыншы отырысы өтті.

Басқосуға Қазақстанның Сыртқы істер министрі Мұхтар Тілеуберді, Қырғызстанның Сыртқы істер министрі Жәзбек Құлбаев, Түркияның Сыртқы істер министрі Мевлүт Чавушоғлу, Өзбекстанның Сыртқы істер министрі Владимир Норов, Мажарстанның Сыртқы істер және сыртқы сауда министрі Петер Сийярто, Әзірбайжан Сыртқы істер министрінің орынбасары Халаф Алы оглы Халафов, Түркіменстан Сыртқы істер министрінің орынбасары Бердьян Мятеев, Түркі мемлекеттері ұйымының Бас хатшысы Бағдат Әміреев, Халықаралық Түркі академиясы президентінің міндетін атқарушы Фузули Мәжидли, ТүркПА Бас хатшысы Мехмет Сүрейя Ер, ТҮРКСОЙ Бас хатшысы Сұлтан Раев, Халықаралық Түркі мәдениеті мен мирас қорының президенті Гүнай Эфендиева қатысты.

Қатысушылар күн тәртібінде ұйым аясындағы аймақтық және халықаралық өзара іс-қимылдың өзекті мәселелері бойынша пікір алмасты. Сондай-ақ 11-қарашада Самарқандта өтетін Түркі мемлекеттері ұйымының саммиті барысында қол қоюға ұсынылатын құжаттардың жобаларын қарастырды.

Өз баяндамасында Ф.Мәжидли Академияның түркі әлемінің ортақ оқулықтары мен Құтлық қағанға арналған кешеннің табылуы сияқты маңызды жетістіктеріне тоқталды. «Биыл Астанада өткен Түркі академиясы Ғылыми кеңесінің отырысында саммиттерде қабылданған тапсырмаларға сәйкес ортақ оқулықтардың бағдарламасы мен мәтіндерін бекіткен тарихи Хаттамаға қол қойылды. Сондай-ақ Моңғолиядағы Түркі академиясы жүргізген археологиялық зерттеулер нәтижесінде көне түркі дәуіріне жататын ғұрыптық кешен мен жазу табылды. Елтеріс Құтлық қағанның құрметіне арналған бұл кешен орхон ескерткіштері табылған күннен бергі 130 жылдағы ең маңызды жаңалық болып табылады», – деді ол.

Академия басшысының міндетін атқарушы алдағы Саммитте түркі интеграциясын нығайта түсетін маңызды шешімдер қабылданатынын атап өтті.

«Біз бауырлас Өзбекстанның ертеңгі Саммитте Академияға бақылаушы мәртебесін алатынына өте қуаныштымыз. Тарихы бай, ортақ түркі мұрасының ажырамас бөлігі болып табылатын Өзбекстанның толыққанды мүшелікке өтуін асыға күтеміз.

Біздің бақылаушы-мүшеміз Мажарстанмен ғылым және білім саласындағы қарым-қатынастарымыз қарқынды дамып келе жатқанын ерекше атап өткім келеді.

Сондай-ақ, бауырлас Түркіменстан да алдағы уақытта Академияға мүше болады деп үміттенеміз» – деді Ф.Мәжидли.

TEM TOUR
TRAVEL AGENCY

Әлемнің кез келген бұрышына ұшақ билеттері мен демалу мүмкіндіктері

- > Тіркелу және виза жасау
- > Үй, офис, жұмыс орындарына билет жеткізу қызметі
- > Автобус және VIP-көліктерімен тасымалдау

air astana TURKISH AIRLINES
Lufthansa BRITISH AIRWAYS KLM

Алматы қ., Желтоқсан даңғылы, 111
Тел.: +7(727) 2202222 2795900 2720864, Ұялы тел.: +7 701 555 08 36
Абылай хан к., 71
Тел.: +7(727) 2793775, Ұялы тел.: +7 701 766 75 01
effckct@temtour.net

Астана қ., Республика даңғылы 5
Тел.: +7 (7172) 439558 439559 439306
Ұялы тел.: +7 701 203 1660
astana@temtour.net

Radixact
BY TOMOTHERAPY

ORHUN MEDICAL

Точность воздействия
Искусственный интеллект
Эффективное лечение
Безболезненное лечение

Джем Парлак
Заведующий отделением Томотерапии

Абая, 91 3-й корпус
0500000, г. Алматы

Пн-Пт:
09:00 - 18:00

+7 777 039 10 76

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗҰУ – БІЛІМ БЕРУ МӘРТЕБЕЛІ ҚАРА ШАҢЫРАҒЫ

Ежелгі грек мифологиясы бойынша құдайлар мекені Олимп тауы болса, қазақ жұрты үшін ғылым мен білімде көшбасшы ғалымдар мекені – әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті. ҚазҰУ мамандықтарының негізін қалаған көшбасшылар мен сол жолды жалғастырушы кейінгі буын ғалымдар есімімен бүгінгі ғылымның тікелей байланысты болатыны да сондықтан. Еліміздің жоғары оқу орындары аталмыш білім ордасына қарап бой түзеп, онымен ынтымақтастық байланыс орнатқысы келетін осы білім мен ғылымның тартылыс күші. Мұндай беделге университет кезеңдермен кемелденіп, тарих толқынымен толысып, сындарлы жылдарда шыңдалу арқылы жетті.

Білім сапасын бағалайтын QS рейтингілік агенттігінің зерттеу нәтижесінің қорытындысы бойынша үздік деп танылған әлемдік 800 университеттің арасынан ҚазҰУ-і 150 орынды иеленіп, әлемдік топ - 200 үздік ЖОО-ның қатарына енді.

Бәсекеге қабілеттіліктің басты өлшемі – білім сапасы мен отандық ғылымның даму деңгейі арқылы анықталады. Осы өлшемнің биігінен көз салсақ әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті жеткен жетістіктері мен бағындырған белестері арқылы көңілге көп қуаныш ұялатады. Ұзақ әрі ұтымды жолды артқа тастаған білім ордасының бүгінгі келбеті өзгеше, келешегі тіптен нұрлы. Басты бағытын өскекең ұрпаққа нұрлы жол көрсетуге арнап келе жатқан университеттің жеткен жетістігі молынан еді. Қазіргі күнде ел басқарып отырған халық қалаулыларының жартысынан көбінің осы қасиетті мекеннен түлеп ұшқанын тілге тиек етсек көп сырды сезіне түсеміз. Бұл біз сөз еткен нәтиженің бір бөлігі ғана. Бүгінде әлемдік стандарттар деңгейінде білім беру жүйесіне бағытталған оқу ордасының кешегі тарихы ауыз толтыра айтар табыстарға толы. Еліміздің жетекші университеті әлемдік рейтингінде алға ілгерілеуде белсенділік танытып отыр. Мұндай маңызды жетістікке ҚазҰУ ұжымы кешенді құрылымдық модернизация жүргізу, факультеттерді кластерлік негізде дамыту, кафедраларды ірілендіру, жүйелік басқаруды енгізу, нәтижеге бағытталу жұмыстары арқылы жетіп отыр.

Халықаралық жетекші сарапшылардың пікірінше, ҚазҰУ қызметтің барлық бағыты бойынша сапалы көрсеткіштерді барынша арттырып отыр. Университет толығымен халықаралық стандарттарға жауап беретін білім бағдарламасына көшкен. Білім ордасының ғалымдары белсенді түрде ғылыми зерттеулер жүргізеді. Халықаралық деңгейде инновациялық жобаларды жүзеге асырады, жаңа технологиялар жасалады.

Жоғары импакт-факторы журналдарда ҚазҰУ ғалымдарының жарияланымдары жыл сайын артып келеді. Университет халықаралық әріптестікті кеңейту саласында, академиялық ұтқырлықты арттыруда, әлеуметтік серіктестікті дамытуда өзгелерден көш ілгері келеді. Жақсылардың көзін көріп, данышпандардың дәрісін тыңдаған, ұлт қайраткерлерінің ұлағатын бойына сіңіріп, санасын байытқан зейінді шәкірттер ҚазҰУ-да оқығанын әрқашан мақтан етеді, сол алған білімдерін сан мыңдаған өзге де ізденушілердің санасына сәуле етіп құя білді. Ұлттық рухтың алтын бесігі болған ұлттық жоғары оқу орны бүгінде есімі елге белгілі, еңбегі халқына таныс ғалымдар мен профессорлардан кенде емес. Олардың озық қатары көбеймесе азаймасы анық. Әл-Фараби бабамыздың сөздеріне жүгінсек, оның білім мен ғылым жолындағы даналығы, қиссалары, пәлсапасының мәңгілік «тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» екенін естен шығармай білім ордамыздың бүгінде отандық білім берудегі басты назарға қойылатұғын мәселесі – тәртіп. Өйткені бұл тек «болар баланы бесіктен» тербетіп қана қоймай, бұғанасы қатпаған ертеңгі ел тұтқасының тәрбиесінде игі іс бола біледі. Ал біздің бәсекеге қабілетті университетіміз осынау қасиетті атты иемденіп, жұғысты болсын немесе қойылған нысана болсын деп ырымдағаннан болар, әлем таныған әл-Фарабиге лайық, бүгінде әлем таныған университетке айналды! Сәттілік пен жетістіктің мәртебелі биігіне көтерілген қарашаңырақтың бүгінгі болмысы барша қазақтың мақтануына лайық, кемел келешегі бүкіл елдің көшбасшыларын дайындап, дамудың даңғыл жолындағы аса жоғары жетістіктері арқылы одан сайын асқақтай бермек.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, шет тілдер кафедрасының аға оқытушылары К.А.Айсұлтанова, А.Р.Халенова

«ТӘРТІПКЕ БАҒЫНҒАН ҚҰЛ БОЛМАЙДЫ»

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің жоғары оқу орнына дейінгі дайындық кафедрасында дәстүрлі түрде «Тәртіпке бағынған құл болмайды» тақырыбында дөңгелек үстел өтеді. Биыл да сол дәстүр бойынша 4-қазан күні шетелдік тыңдаушылардың қатысуымен ZOOM платформасында өтті.

Дөңгелек үстелдің мақсаты: факультеттің тілдік курсына қабылданған тыңдаушылар Қазақстанның заңы мен университет ережелерімен таныстырылды. Университетке қабылданған әрбір шетелдік тыңдаушы университеттің ережесіне сәйкес сабаққа толық қатысуы, ережені бұзбау, қазақ халқының мәдениетін сыйлау керек екені жайлы айтылды. Сонымен қатар шетелдіктердің сұрақтарына жауап берілді.

Бірінші сөз алған жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультеті деканының халықаралық байланыстар жөніндегі орынбасары Қанат Қарақұлұлы тыңдаушыларды Қазақстандағы ең үздік университеттердің бірі әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің тілдік дайындық курсына қабылдануларымен құттықтап, Қазақстанда жүріп-тұру ережелерімен таныстырды. Ал факультет деканының оқу-әдістемелік және тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары Әмірханов Марат Болысбекұлы жатақханада тұру ережелері және қандай пәндер оқитыны жайлы айтты. Сонымен қатар топ кураторлары тыңдаушыларға сенім артып, болашақ армандарына жете беруіне тілектестіктерін білдірді.

Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің аға оқытушылары Г.Е.Сапаева, Г.Т.Тилеужанова

АЛМАТЫ – АРМАН ҚАЛА

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетіне Монғолия, Қытай, Иран, Сауд Арабиясы, Өзбекстаннан биыл да қандас бауырларымыз білім алуға келу жоспарланған. Қазақ деген жалғыз ауыз сөздің құдіреті мен ежелгі қоныс – атаме-кеннің топырағы тартып келе жатқан бауырларды күтіп алу қашанда көңіл тол-қытатын сәттер. Сондай көңіл толқытатын сәттердің бірі біздің факультетімізде өтті. Ағымдағы жылдың 3-қазан күні жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің акт залында әр мемлекеттен келген тыңдаушылармен кездесу өтті. Топтарға бөлініп, топ кураторлары сайланды. Топ тыңдаушылары өздеріне бөлінген кураторларымен танысып, бірден сабаққа қатысып та кетті. Ертеңінде-ақ университеттің барлық қоғамдық жұмыстарына белсене араласып, тапсырмаларды орындауға кірісіп кеткен.

Алматы – елдің ғылыми, мәдени, тарихи, өндірістік және қаржы орталығы. Арман қуып келген жастарымыз еліміздің бас қаласы, оңтүстіктегі астанамыз, ірі мегаполистердің біріне айналған, мәдениет пен өнердің отаны, арман қала «Алматы – менің сүйікті қалам» деп қуаныштарында шек жоқ. Олар үшін барлық берілген тапсырмалардың еш қиындығы жоқ. Орындай беруге дайын. Университетте өткен конкурстарға да белсене қатысып, жүлделі орындарға ие болған тыңдаушыларымыз: «Менің әрбір үніме үзіле үндескен демі мен әрбір көзқарасыма сыйлаған сәттері үшін, маған әрдайым есігін айқара ашқаны үшін де Алматыға деген махаббатым шексіз! Бірге оқыған достарыммен көңіл көтеріп, Қазақ Ұлттық университетінде білім алып жатқандығым үшін, арайлап атқан таңым мен қызарып батқан кешім үшін Алматыны құлай сүйемін! Әлемнің алпауыт қалалары құшағын ашып, күтсе де туған жерімдей жан рақатын, жанымның жалғыз серігі – шығармашылығымға тың тақырып, арманымға қанат бітіре алмайды. Ал менің қалам Алматым тіршіліктің тұнығына, өмірдің қызығына ұмтылған маған әлемдегі жақсылықтың барлығын сыйлай алады. Өйткені, бұл менің – ата-мекенім» дейді. Әр мемлекеттен келген қандас бауырларымыздың жолы ашық болсын! Алға қойған мақсаттарына жетсін! Барлықтарына сәттілік тілейміз!

Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің оқытушылары Н.Амангелдіқызы, С.Өзенбек

БІЛІМГЕ ҚҰШТАРЛЫҚ – ӨМІРГЕ ҚҰШТАРЛЫҚ

«Білекті бірді жығар, білімді мыңды жығар» деген халық нақылы бар. Шынайы білімді де білікті маман қандай қиын мәселені болмасын, майдан қыл суырғандай оңай шешеді. Қазіргі заманғы америкалық ойшыл Алвин Тоффлер: «Жиырма бірінші ғасырда оқу, жазуды білмейтін адамдар сауатсыз емес, оқуды, үйренуді әрі қарай жалғастыруды білмейтін адамдар сауатсыз болып есептеледі», – деп білімін жетілдіріп отырудың маңызын жеткізген.

Білімге құштарлық, негізінен, білімге жақын, ұдайы ізденіс пен жаңашылдыққа жаны құмар адамдардың бойында болатын асыл қасиет. Білімге құштарлық бір орында тұрып қалған шалшық су сияқты емес, үнемі қозғалып тұратын ағын су секілді пікірдегі қасаңдықтан, біржақтылықтан құтқарады. Сол сияқты біздің факультеттің ауғанстандық тыңдаушылары да барлық қиыншылықтарға мойынсынбай тікелей рейстердің жоқтығына қарамай, бірнеше мемлекетті басып, аман-есен келді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің ЖОО-ға дейінгі дайындық кафедрасына жылда 30 адам 2017 жылғы меморандум шеңберінде қабылданады. Биыл да сол үрдіспен 2022–2023 оқу жылына үміткерлер тілдік курсқа қабылданды. Тілдік курстан өткен соң, Қазақстанның жоғары оқу орындарына таңдаған мамандығы бойынша бара алады. Барлығына сәттілік тілейміз!

Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің аға оқытушылары Г.Е.Сапаева, Г.Т.Тилеужанова